

FORMULARZ KWERENDY INSTYTUCJI MUZEALNYCH

Projekt „Muzea w polskiej kulturze pamięci (do 1918 r.): wczesne instytucje muzealne wobec muzeologii cyfrowej”

finansowany ze środków Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego

w Ramach Narodowego Programu Rozwoju Humanistyki 2015.

INFORMACJE OGÓLNE:

Lokalizacja: Miejscowość/ Region / Kraj

Swiśtocz, gub. grodzieńska, Cesarstwo Rosyjskie; obecnie Białoruś

Tytuł/pełna nazwa instytucji:

Muzeum pomocy naukowych przy swiśtockim seminarium nauczycielskim (Музей наглядных пособий при Свислочской учительской семинарии).

Typ instytucji: muzeum publiczne, zbiory muzealne instytucji lub organizacji (biblioteka, towarzystwo naukowe), kolekcja prywatna

Zbiory muzealne instytucji/szkoły

Opis instytucji/skrócony (wg wzoru: typ instytucji, charakter zbiorów):

Muzeum instytucji/szkolne (przy seminarium nauczycielskim). Świetnie odgórnie finansowane. Zbiory o profilu pedagogicznym. Obiekty reprezentujące wszystkie dziedziny wiedzy wykładane w szkołach średnich i podstawowych.

Daty działalności / zakres czasowy:

1909 07 08 – 1915 r.

Dostępność

Pełna dostępność, jednak z nakierowaniem na nauczycieli i uczniów.

Typ relacji instytucji wobec pamięci

Mnemoniczna.

Rodzaj pamięci

Narodowa: rosyjska/ religijna: prawosławna

Obszar pamięci/ nośnik pamięci/ rodzaj zbiorów

Biblioteka/dokumentacja/obszar historyczny: wizerunki/obszar techniki:
modele/obszar naturalny: okazy medyczne, geologiczne i zoologiczne.

DANE INSTYTUCJI :

	OBECNIE	DAWNIEJ
ADRES / SIEDZIBA DANE ADMINISTRACYJNE – województwo/powiat/gmina/ulica/ nr działki, zmiany siedzib (daty); REGION HISTORYCZNY	Nie istnieje	Pomieszczenie (były pokój nauczycielaki) w seminarium nauczycielskim. Po pożarze (1910 r.) w auli szkoły (informacja z 1914 r.)

DANE KONTAKTOWE TELEFON / EMAIL/ WWW	X	X
GODZINY OTWARCIA	X	Niestety, godziny otwarcia zostały podane w niedostępnym nam regulaminie muzeum.
DYREKTORZY	X	Nauczyciel szkoły podstawowej funkcjonującej przy seminarium. W l. 1911? – 1914 Andriej Wasiliewicz Miśkiewicz
ZARZĄDCA	X	Wileński Okręg Naukowy
Budynek muzealny (przekształcenia/nowo wybudowany/zaadoptowany)	X	Adaptowany

INFORMACJE HISTORYCZNE:

Zmiany w nazwach:

Nie stwierdzono

Misja muzeum/ założenia kolekcjonerskie/ cele działalności

„Nie ma wątpliwości, że takie muzea, przedstawiając materiał naukowy, wywołają zainteresowanie w szkołach, ożywią wykładanie i posłużą jako jeden ze środków dla samokształcenia nauczyciela. Można z przekonaniem powiedzieć, że otwarte muzea będą cieszyć się zainteresowaniem nauczycieli i odegrają należyłą rolę w dziele narodowego kształcenia”.

Zakres terytorialny (zawarty w misji muzeum)

Brak konkretnych danych. Zapewne głównie Świsłocz i powiat świsłocki.

Założyciele/ właściciele: osoby lub instytucje (podstawowe dane biograficzne lub krótka charakterystyka)

Wileński Okręg Naukowy

Pracownicy: opiekunowie, dyrektorzy, kustosze, muzeolodzy (podstawowe dane biograficzne, ważniejsze osiągnięcia)

Andriej Wasiliewicz Miśkiewicz – był on, zdaje się, od 1911 r. nauczycielem szkoły początkowej przy seminarium. Zgodnie z regulaminem prowadził muzeum. Potwierdzone pełnienie stanowiska w 1914 r.

Organizacje związane z muzeum oraz działające przy muzeum (krótka charakterystyka, najważniejsze postaci, historia, datowanie)

Nie stwierdzono

Szczegółowa historia instytucji

Samo seminarium nauczycielskie w Świsłoczy zostało otwarte 21 VIII 1876 r. Według danych na 1914 r. przyznawano mu na działalność 25931,63 rubli dotacji (w 1908 r. było to 21658 rubli).

Podanie o założenie muzeum złożyła rada pedagogiczna seminarium 24 V 1908 r. Regulamin placówki został zatwierdzony przez naczelnika Wileńskiego Okręgu Naukowego 24 III 1909 r. Rozpoczęła ona swą działalność 8 sierpnia tego roku. Na organizację otrzymała z kasy Okręgu 1000 rubli przeznaczonych na: nabycie pomocy (800 rubli), zakup szaf (witryn) i drobne wydatki związane z organizacją placówki. Pod koniec roku rozliczeniowego dodano jeszcze 120 rubli na dopełnienie wyposażenia.

Majątek muzeum rejestrowany był w katalogu chronologicznym i systematycznym. Zarządzał placówką nauczyciel szkoły początkowej przy seminarium. Pomagali mu przy rozmieszczeniu pomocy naukowych, ich prezentacji oraz sprządzaniu opisów dwaj uczniowie najwyższej klasy seminarium.

Wyraźnie zaznaczono, że pomocami posługiwali się uczniowie najwyższej klasy podczas zajęć nauczyciela szkoły początkowej (czyli zarządcy muzeum), a także w trakcie poszczególnych swoich lekcji, pod nadzorem nauczycieli prowadzących dany przedmiot.

Już bezpośrednio po otwarciu placówki, z jej zbiorami zapoznała się grupa nauczycieli szkół ludowych, którzy uczestniczyli w odbywających się wówczas egzaminach wstępnych.

W 1910 r. w wyniku pożaru, zniszczeniu uległo pomieszczenie muzeum i – zapewne – jego kolekcja. Spowodowało to ograniczenie działalności placówki właściwie wyłącznie do potrzeb nauczycieli i słuchaczy seminarium.

Sytuacja powróciła do normy w późniejszych latach. Ekspozycję zorganizowano w auli szkolnej, a zbiory były udostępniane osobom z zewnątrz.

Ze sprawozdania za 1914 r. wynika, że korzystający ze zbiorów muzeum kursanci i kursantki (nauczyciele) krótkoterminowych kursów pedagogicznych, byli bardzo zainteresowani pomocami naukowymi i w mniejszym stopniu podręcznikami. Szczególne zainteresowanie budziły mapy. Liczni z nich: „zapisywali sobie w notatnikach nazwy map i pomocy, ich autorów i ceny, aby nabyć je do powierzonych im szkół”.

Jak się wydaje, muzeum zostało ewakuowane w 1915 r. w obliczu zbliżania się frontu. Nie są znane jego dalsze losy.

ZBIORY

Charakterystyka zbiorów (wraz z danymi ilościowymi)

Kolekcja placówki od początku do końca jej istnienia obejmowała obiekty należące do następujących kategorii (oddziały) tematycznych: prawo Boże, nauczanie wstępne i j. rosyjski, arytmetyka i geometria, historia, geografia, przyrodoznawstwo, próbki i modele umeblowania klas i innych sprzętów klasowych.

W roku otwarcia w muzeum znajdowało się – według sprawozdania okręgu – „171 pozycji=tytułów, 190 egzemplarzy, 856 przedmiotów” pomocy naukowych. Interpretujemy ten zapis w taki sposób, że prawdopodobnie w placówce znajdowały się nie tylko odrębne, mające swą nazwę obiekty (pozycje), lecz także kolekcje („egzemplarze”), składające się z wielu „przedmiotów”. Łączną ich wartość oceniono na 836,77 rubli.

W drugim roku działalności (1910) placówka odnotowała niewielki przyrost pomocy naukowych. Było ich teraz 231 pozycji, 250 egzemplarzy i 973 przedmioty, o wartości 846,40 rubli. Zbiory jednak istotnie rozszerzyły się, a mianowicie o bibliotekę poradników i podręczników dla szkoły początkowej.

Według sprawozdania za 1914 r. w muzeum było 231 pozycji w 256 egzemplarzach i 968 przedmiotach, o łącznej wartości 856,90 rubli. Jak widać, w stosunku do 1910 r. przyrost był niewielki. Sprawozdanie za 1914 r. daje możliwość prześledzenia dokładnego rozkładu tematycznego kolekcji, przynajmniej pod względem statystycznym. Tak więc: w poszczególnych oddziałach zanotowano: prawo Boże – 3 poz., 3 egz., 64 rzeczy na sumę 14,90 rubli; nauczanie początkowe i j. rosyjski – 11 poz., 21 egz., 52 rzeczy na sumę 50,30 rubli; arytmetyka i geometria – 22 poz., 24 egz., 90 rzeczy na sumę 83,50 rubli; historia – 6 poz., 6 egz., 21 rzeczy na sumę 50,80 rubli; geografia – 30 poz., 31 egz., 212 rzeczy na sumę 236,65 rubli; przyrodoznawstwo – 97 poz., 97 egz., 430 rzeczy na sumę 357,42 rubli; próbki i modele umeblowania klas i innych sprzętów klasowych – 4 poz., 12 egz., 12 rzeczy na sumę 34,30 rubli. W bibliotece znajdowały się 54 tytuły w 58 egz i 70 rzeczach, wycenione na 32,03 ruble.

Według słów sprawozdania za 1914 r.: „Największą korzyść muzeum przynosi obsługiwaniem potrzeb seminarium, głównie szkoły początkowej przy nim się znajdującej, której to uczniowie najwyższej klasy zaznajamiają się z wykorzystywaniem pomocy”.

Obiekty szczególne (o szczególnym znaczeniu symbolicznym, ważne dla nauki lub sztuki, komentowane, słynne)

Brak

Strategia pozyskiwania zbiorów

Zakupy

Darczyńcy/Fundatorzy/Sprzedawcy (imiona i nazwiska, charakterystyka przekazanych darów/sprzedanych eksponatów; data)

Ministerstwo oświaty za pośrednictwem Wileńskiego Okręgu Naukowego.

Ekspedycje naukowe organizowane przez muzeum

Brak

Transfery zbiorów: data, okoliczności, zakres, ostateczna lokalizacja

Za wyjątkiem informacji o ewakuacji zbiorów w 1915 r. brak danych.

WYSTAWY I DZIAŁALNOŚĆ POPULARYZATORSKA:

Wystawy stałe

W pomieszczeniu muzeum.

Wystawy czasowe

Brak

Katalogi zbiorów i wystaw oraz przewodniki

Brak danych, choć wiadomo, że istniał zarówno systematyczny, jak i chronologiczny katalog (niewykluczone, że prowadzony w jednej księdze z podwójną numeracją, jak to wówczas w muzealnictwie rosyjskim praktykowano).

Inne publikacje (wydawane przez instytucję)

Nie stwierdzono

Współpraca instytucjonalna (muzea, uczelnie, towarzystwa, administracja itd.)

Brak danych. Nie liczymy wileńskiego Okręgu Naukowego, który był jednostką nadrzędną w stosunku do opisywanego muzeum.

Zasięg działalności (informacje o miejscu pochodzenia zwiedzających, komentatorów, autorów relacji itd.)

Zapewne przede wszystkim powiat świstocki. Jednak w 1914 r. z muzeum korzystali uczestnicy i uczestniczki krótkoterminowych kursów pedagogicznych, pochodzący z guberni grodzieńskiej i minskiej. Wilno jako ośrodek sprawozdawczy.

Zwiedzający (charakterystyka statystyczna, ważniejsze osobistości)

Już bezpośrednio po otwarciu placówki, z jej zbiorami zapoznało się 26 nauczycieli szkół ludowych (zapewne z powiatu świstockiego), którzy uczestniczyli w odbywających się wówczas egzaminach wstępnych.

Pożar, który strawił muzeum w 1910 ograniczył jego działalność wyłącznie do obsługi nauczycieli i słuchaczy seminarium.

Ze sprawozdania za 1914 r. wynika, że muzeum odwiedzali nauczyciele i uczniowie szkół początkowych, szczególnie w sierpniu, w trakcie egzaminów do seminarium. Poza tym, w 1914 r. w muzeum gościło 56 pochodzących z guberni grodzieńskiej i mińskiej uczestników i uczestniczek krótkoterminowych kursów pedagogicznych.

ŹRÓDŁA:

Bibliografia

- Гужалоўскі А., *Нараджэнне беларускага музея*, Мінск 2001.
- Юхневич Ю.М., *Педагогические, школьные и детские музеи дореволюционной России. Методическое пособие*, Москва 1990.
- *Основы музееведения*, ред. Э.А. Шулепова, Москва 2005, s. 157–158.
- *Отчет о состоянии учебных заведений и учреждений Виленского учебного округа за 1909 год*, Вильна 1910.
- *Отчет о состоянии учебных заведений и учреждений Виленского учебного округа за 1910 год*, Вильна 1911.
- *Отчет о состоянии учебных заведений и учреждений Виленского учебного округа за 1914 год*, Вильна 1915.
- *Памятная книжка Виленского учебного округа за 1908/1909 учебный год*, Вильна 1908, s. 173.
- *Памятная книжка Виленского учебного округа на 1915 год*, Вильна 1915, s. 208–209.
- Сергееенкова В.В., Ершова О.И., Гулюк М.А., Шараева Е.И., *Виленский учебный округ: политика российского правительства в области образования (вторая половина XIX — начало XX в.)*, „Российские и славянские исследования”, т. 3, 2008, s. 57–75.
- *Учебные округа*, [w:] *Энциклопедический словарь Брокгауза и Ефрона*, т. XXXV, С.-Петербург 1902, s. 102–103.
- Walasek S., *Edukacja w społeczeństwie wielokulturowym na przykładzie zaboru rosyjskiego na przełomie XIX i XX wieku*, „Prace Naukowe Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Częstochowie”, Pedagogika, XII, 2003, s. 49–58.

Archiwa / zespoły archiwalne / źródła / inwentarze / księgi gości

Nie stwierdzono

Zasoby ikonograficzne (opis, lokalizacja)

Brak

Ciekawe cytaty

Zob. rubryka „Misja muzeum”. Jest to cytat z: *Отчет о состоянии учебных заведений и учреждений Виленского учебного округа за 1909 год*, Вильна 1910, s. XXVIII.

„Największą korzyść muzeum przynosi obsługiwaniem potrzeb seminarium, głównie szkoły początkowej przy nim się znajdującej, której to uczniowie najwyższej klasy zaznajamiają się z wykorzystywaniem pomocy” (*Отчет о состоянии учебных заведений и учреждений Виленского учебного округа за 1914 год*, Вильна 1915, s. 23).

UWAGI:

Serdeczne podziękowania dla p. Taczany Zacharowej z Białoruskiej Biblioteki Narodowej w Mińsku za dostarczenie pdf-ów wszystkich trzech tomów: *Отчета о состоянии учебных заведений и учреждений Виленского учебного округа*.

OPRACOWANIE:

Autor opracowania:

Dariusz Dąbrowski

Data sporządzenia karty:

Wyjazdy studyjne w celu wykonania karty, daty:

X

METADANE* (wypełnia redaktor portalu)

TYTUŁ (Miejscowość-nazwa instytucji)	
LOKALIZACJA GPS	
KLASYFIKACJE	
DATA UTWORZENIA	
AUTOR WPISU/REDAKTOR/KOREKTOR	
RELACJE	
TAGI	
SYGNATURA	
PRAWA	